MEDEDEELINGEN EN VERHANDELINGEN No 3
VAN HET
VOORAZIATISCH-EGYPTISCH GEZELSCHAP „EX ORIENTE LUX"
GEVESTIGD TE LEIDEN — OPGERICHT 22 MEI 1933
aangesloten bij het „Oostersch Genootschap" in Nederland
Mémoires de la Société Orientale „Ex Oriente Lux" fondee à Leyde, N° 3

EGYPTISCHE OUDHEDEN

VERZAMELD EN BESCHREVEN

DOOR

W. A. VAN LEER

MET EEN INLEIDING VAN

Dr W. D. VAN WIJNGAARDEN
Conservator aan het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden

MET 14 PLATEN EN 3 FIGUREN IN DEN TEKST

LEIDEN
E. J. BRILL
1936

EGYPTISCHE OUDHEDEN

Het vignet op de titelpagina der publicaties van EOL
is geteekend door Dr Anna Roes, Huis ter Heide, naar een in Susa gevonden tegel.

MEDEDEELINGEN EN VERHANDELINGEN No 3

VAN HET

VOORAZIATISCH-EGYPTISCH GEZELSCHAP „EX ORIENTE LUX"

GEVESTIGD TE LEIDEN — OPGERICHT 22 MEI 1933

aangesloten bij het „Oostersch Genootschap" in Nederland

Mémoires de la Société Orientale „Ex Oriente Lux" fondée à Leyde, No 3

I

EGYPTISCHE OUDHEDEN

VERZAMELD EN BESCHREVEN

DOOR

W. A. VAN LEER

MET EEN INLEIDING VAN

Dr W. D. VAN WIJNGAARDEN

Conservator aan het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden

MET 14 PLATEN EN 3 FIGUREN IN DEN TEKST

LEIDEN

E. J. BRILL

1936

MEDEDEELINGEN EN VERHANDELINGEN No 3

VAN HET

VOORAZIATISCH-EGYPTISCH GEZELSCHAP „EX ORIENTE LUX"

GEVESTIGD TE LEIDEN — OPGERICHT 22 MEI 1933

aangesloten bij het „Oostersch Genootschap" in Nederland

Mémoires de la Société Orientale „Ex Oriente Lux" fondee à Leyde, N° 3

EGYPTISCHE OUDHEDEN

VERZAMELD EN BESCHREVEN

DOOR

W. A. VAN LEER

MET EEN INLEIDING VAN

Dr W. D. VAN WIJNGAARDEN

Conservator aan het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden

MET 14 PLATEN EN 3 FIGUREN IN DEN TEKST

LEIDEN

E. J. BRILL

1936

Printed in the Netherlands

INHOUD

TER INLEIDING

Het RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN *te Leiden bezit zonder twijfel de rijkste verzameling van Oud-Egyptische voorwerpen in ons land, welke zich terecht ver buiten onze grenzen in een groote vermaardheid verheugen mag. Daarnaast bestaan er ook nog enkele openbare en particuliere verzamelingen, die stukken bevatten, welke uit archæologisch of kunsthistorisch oogpunt de aandacht verdienen, zooals het* BIJBELSCH MUSEUM *te Amsterdam en het* Museum MEERMANNO-WESTREENIANUM te *'s-Gravenhage. Behalve deze dient het jonge* ALLARD-PIERSON-MUSEUM *te Amsterdam vermeld te worden, dat een belangrijke collectie voorwerpen uit den Hellenistischen tijd van Egypte bezit, doch ook overigens een aantal goede stukken uit de andere perioden der Egyptische beschavingsgeschiedenis rijk is, grootendeels afkomstig uit de voormalige* VERZAMELING VON BISSING. *Voor onze hoofdstad is het van groote beteekenis, dat zij naast de genoemde, in de verzameling van den heer* W. A. VAN LEER *een derde verzameling Egyptische kunstvoorwerpen binnen haar muren heeft, welke niet alleen met kennis van zaken is bijeengebracht, doch ook met zorg en toewijding is tentoongesteld.*

Het is een goede gedachte geweest door een publicatie als deze is, aan de laatstgenoemde collectie meer bekendheid te geven. Zij verdient dat zeer zeker. Immers, wat in een museum of openbare verzameling is tentoongesteld, mag algemeen bekend en toegankelijk geacht worden; doch wat particuliere verzamelingen bevatten, is veelal ontoegankelijk, blijft daardoor onbekend en wordt licht over het hoofd gezien. In vele gevallen is dit niet zoo erg te betreuren, daar zij bestaan uit voorwerpen, die voor het onderzoek van weinig belang zijn, ja, helaas! wat Egypte betreft, ook vaak uit valsche stukken. Een voor enkele jaren te Amsterdam gehouden tentoonstelling van Egyptische voorwerpen uit particulier bezit in ons land toonde dit op ontstellende wijze aan. Het fabriceeren van namaak uit winstbejag heeft in de laatste jaren een dusdanigen omvang genomen, dat zelfs de musea tegen het gevaar van aankoop dezer valsche stukken niet geheel en al gevrijwaard bleven. Bij aankoop uit den kunsthandel moet de grootste voorzichtigheid betracht worden. Immers waar vroeger zelfs leeken vrij gemakkelijk de echte van de onechte stukken konden onderscheiden, daar weten thans sommige antiquiteiten-vervalschers hun waar zoo goed naar de antieke voorbeelden na te maken, dat zelfs deskundigen menigmaal twijfelen en zich vergissen. Het resultaat is dan soms de aankoop van een stuk, dat later namaak blijkt te zijn.

De heer VAN LEER *heeft dit gevaar gelukkig weten te vermijden, dank zij zijn groote kennis van het Oude Egypte, die hij zich in den loop der jaren heeft eigen gemaakt. Hij heeft zich niet bepaald tot het verzamelen alleen, doch zich verdiept in de kennis der Egyptische oudheid op een wijze, die hem in staat stelt zelfstandig een oordeel te vormen over Egyptische antiquiteiten, er zelf de beschrijving van samen te stellen, die hier volgt, en de vertaling te leveren van de opschriften, die er op voorkomen. Daarom mag zijn collectie zeker meetellen onder de Egyptische verzamelingen en steekt zij gunstig af bij zoovele andere in binnen- en buitenland.*

Moge door deze publicatie de aandacht meer op deze waardevolle collectie gevestigd worden en moge zij voor velen een aansporing zijn tot nadere kennismaking met haar.

Leiden — W. D. VAN WIJNGAARDEN

WOORD VOORAF

Gaarne voldoe ik aan het verzoek van het Vooraziatisch-Egyptisch Gezelschap „Ex Oriente Lux", om door deze uitgave de bescheiden verzameling Egyptische oudheden, welke ik in den loop der jaren bijeengebracht heb, ook in ruimeren kring bekend te maken. Ik doe het gaarne, omdat ik hoop hiermede den weg te hebben gewezen aan anderen, die tot dusver gemeend hebben, dat het verzamelen van dit soort oudheden uitsluitend tot het domein der musea behoort. Zij zullen, naar ik hoop, overtuigd worden, dat, wanneer eenmaal de wensch en de lust er zijn een dergelijke verzameling bij elkaar te brengen, dit niet eens zoo moeilijk en kostbaar behoeft te zijn. Men late zich vooral niet afschrikken door de angst vervalschingen te koopen. Ieder collectionneur, hetzij hij postzegels of Delftsch blauw of Chineesch porselein verzamelt, zal wel eens een falsificatie gekocht hebben. Dit moge teleurstellend zijn, later beseft men eerst hoeveel men er door geleerd heeft.

Wanneer men mij vraagt of het thans de juiste tijd is met het verzamelen van oudheden uit Egypte en het Nabije Oosten te beginnen, dan meen ik deze vraag bevestigend te kunnen beantwoorden.

Voorlichting ter bevoegde plaatse, vergelijking met ander materiaal zijn factoren, die daarbij allereerst van het grootste gewicht zijn. Nu valt in ons land gedurende de laatste vijftien jaren een klimmende belangstelling voor de geschiedenis en kunst der oude Egyptenaren waar te nemen. Landgenooten als Dr H. P. BLOK, Dr A. DE BUCK, Dr D. COHEN, Dr H. FRANKFORT en Dr W. D. VAN WIJNGAARDEN hebben door hun colleges, voordrachten en geschriften de geschiedenis en beschaving van het oude Egypte nader tot ons gebracht; buitenlanders als Dr JEAN CAPART, Dr HERMANN RANKE en Dr GÜNTHER ROEDER mochten hier een steeds groeiende belangstelling bij hun bezoeken en voordrachten vinden. De vereenigingen *Ex Oriente Lux*, en *Nederland-Egypte*, verheugen zich in de belangstelling van vele leden. Kortom, ik meen, dat de geestelijke sfeer aanwezig is en dat het de juiste tijd is, zelf reeds op bescheiden schaal, met verzamelen te beginnen.

Amsterdam, December 1936 — W. A. VAN LEER

RELIËFS

1 STÈLE in verzonken reliëf, toebehoord hebbende aan Antef, zoon van Inj. Bovenaan de offerformule:

> *Een koninklijk offer aan Osiris, heer van het Westen en van de vreemde landen: een doodenoffer, brood, bier, vee, ganzen, duizend kleeren, alle zaken schoon en rein voor den eerwaarden Antef, geboren uit Inj.*

Onderaan een voorstelling van den doode, het offer in ontvangst nemend. De naam Antef komt veel als eigennaam gedurende de XI^de^ dynastie voor (2160—2000 v. Chr.), zoowel voor koningen en nomarchen als voor burgers.

Voor den naam Antef zie RANKE, *Die Ægyptischen Personennamen*, blz. 34, n° 1, voor den naam Inj *o.c.* blz. 33, n° 4.

Kalksteen, XIde dynastie, 18 cm breed, 28 cm hoog.
Eertijds verzameling GRENFELL.

PLAAT tegenover het titelblad. *Cat.* 219

2 RELIËF, voorstellende Horus op de hieroglyphe goud (*nub*) zittend, dus als koningstitel Hornoeb (gouden Horus) afgebeeld. Boven is een gedeelte van de inscriptie, vermoedelijk een koningsnaam, nog zichtbaar.

Waarschijnlijk een stuk van ingelegd aardewerk met groen glazuur. 5.5 cm breed, 8 cm hoog.

PLAAT II *Cat.* 169

3 RELIËF, voorstellende een koningskop met de zg. blauwe kroon, waarschijnlijk een beeldhouwersmodel. Op de kroon links een voorstelling van een valk met zonneschijf, die een vleugel uitspreidt en in de klauwen een met een struisveer versierden waaier vasthoudt. Rechts daarvan een uræus met de kroon van Beneden-, daarnaast een met die van Boven-Egypte.

Kalksteen, 11 cm breed, 14 cm hoog. Vermoedelijk Ptolemæisch. Uræus, neus en mond eenigszins gerestaureerd.
Eertijds verzameling READY.

PLAAT II *Cat.* 241

4 RELIËF van een vogel als model voor de hieroglyphe *w*.

Kalksteen, 11 cm breed, 14 cm hoog. Waarschijnlijk Nieuwe Rijk.

PLAAT II *Cat.* 317

5 BROKSTUK van een verzonken reliëf in Amarna-stijl, een sterk realistisch mansportret. Waarschijnlijk omstreeks 1350 v. Chr.

Zandsteen met duidelijke resten van beschildering. 11 cm breed, 13 cm hoog.

PLAAT II *Cat.* 238

6 RELIËF van een koninginnekop met gedeelte van een gierenkroon. Boven den gierenkop nog een uræus. Beschreven en afgebeeld door Prof. GÜNTHER ROEDER in *Mitteilungen der Vorderasiatischen-Aegyptischen Gesellschaft* (E.V.) 37.Band, 2.Heft 1932, blz. 32. Waarschijnlijk afkomstig uit een tempel in de Delta.

Verwant aan een Isisfiguur, die op het reliëf van Ptolemæus Philadelphos in het PELIZAEUS MUSEUM in Hildesheim voorkomt en, evenals dit stuk, van roodbont graniet uit Assoean is.

Breed 23 cm, hoog 24 cm.

PLAAT IV *Cat.* 244

7 VERZONKEN RELIËF, voorstellende de godin Sechmet, uitgebeeld met den tijgerkop versierd met zonneschijf en Uræus, ten teeken dat zij beschouwd wordt deel uit te maken van het zonnepantheon. In de linkerhand houdt zij een papyrusstengel als staf, in de rechter het teeken *anch* (leven). Het opschrift boven is gedeeltelijk vernield, doet in den rechterkolom nog vermoeden:

Meesteres der beide landen, *meesteres van alle vreemde landen*,

terwijl in den linkerkolom:

[*Sechmet*] *geliefd door Ptah*, *meesteres van den hemel*,

duidelijk leesbaar is. Onderaan staat:

Ik heb gegeven aan U alle wijdte van hart [vreugde] *gelijk* [die van] *Re*.

Kalksteen. De polychromie is nog duidelijk waarneembaar, vooral de zonneschijf is sterk gekleurd. Het stuk is waarschijnlijk afkomstig van een tempelwand in Dendera uit den tijd van Koning Ptolemæus II Philadelphos (283—245 v. Chr.); 24 cm breed, 44 cm hoog. Eertijds verzameling LEONCE ROSENBERG, Parijs.

PLAAT III *Cat.* 247

8 VERZONKEN RELIËF, rechts aansluitend bij het vorige, voorstellende Koning Ptolemæus II Philadelphos, een beeld van de godin der waarheid *Ma-at*, offerend aan den god Ptah, die in zijn tempel staat. Het stuk is verticaal doorgesneden; boven het Ptahbeeld staat:

3	2	1
de god die zich [als gast] *in Dendera bevindt*	*god schoon van gezicht, Hij die zit op den grooten troon*	*Ptah*, *heer der waarheid*, *koning der beide landen*.

terwijl rechts staat:

Ik heb gegeven aan U
eeuwigheid als koning
der beide landen.

De god Ptah is traditioneel afgebeeld; hij houdt in zijn handen de *oeas*-staf, welke versierd is met de teekens *anch* (leven) en *ded* (eeuwigheid). Hij draagt een nauw aansluitend sierkleed, dat achter in den hals wordt samengehouden door een *menāt* (halsketting met sluitstuk).
Tegenover Ptah staat de koning, die het offer van het Ma-at beeld brengt[1]. Het bovenlijf is ontbloot, het onderlijf met een schort bedekt, terwijl breede armbanden den eenigen opschik vormen. Links boven zijn twee verticale cartouches aangebracht, aan den bovenkant beschadigd, doch de teksten zijn nog duidelijk genoeg om er den naam des konings, die van 285—247 v. Chr. over Egypte heerschte, in terug te kunnen vinden. Naast de cartouches een ornament van twee slangenkoppen, waartusschen de woorden:

Horus van Edfoe, *voortreffelijke god*, *heer van den hemel*.

Direct onder de rechter cartouche staan nog de teekens van eeuwig levend; links van den koning onder het Ma-at beeld staat:

Ik geef de Ma-at aan mijn vader, *opdat hij een met leven begiftigde moge zijn*,

terwijl rechts van den koning een zin staat, die men lezen kan als:

[dit] *magisch teeken van leven en geluk achter hem alle gelijk* [Re],

of als:

bescherming, *leven*, *geluk achter hem* (den Koning) *alle gelijk* [Re].

Kalksteen, 40 cm breed, 44 cm hoog.
Eertijds kunsthandel KALEBDJIAN frères Parijs.

PLAAT III *Cat.* 248

[1] Dergelijke voorstellingen komen dikwijls voor. Vergelijk b.v. het reliëf van Seti I in den tempel van Abydos (fig. 153 in *A History of Egypt* by James Henri BREASTED, 1920).

UŠABTI'S

9 Ušabti voor den priester Thot-erdas. Dit stuk of een dergelijk bevond zich in 1911 in Cairo bij een antiquair, nadat het kort tevoren in Tuna, het kerkhof van Hermopolis, gevonden was. Het graf, waartoe deze ušabti behoorde, werd later door Weill onderzocht, die de lijkkist naar het museum van Cairo liet brengen (vergelijk Weill in *Rec. trav.* 36, 1914, blz. 90—93). Naast de titulatuur van *vijfde priester* komt een andere, weinig bekende, titel *s'jš nt[t]*, 'die doorziet dat wat is'. (zie Erman-Grapow *Wörterbuch der Aegyptischen Sprache* 1930, Band IV, blz. 30).

Aardewerk, bijna uit glazuur afgesleten of vergaan. In enkele hoeken ziet men nog sporen van de groene kleur. 21.5 cm hoog.

PLAAT IV *Cat.* 124

10 Twee ušabti's ten name van Sed-su-chensu (*Chonsoe redt hem*).

Voor naam zie RANKE *o.c.*, blz. 331, n⁰ 11.

Aardewerk, polychroom, Laat Nieuwe Rijk. 11 cm hoog.

PLAAT IV *Cat.* 126—127

11 Twee ušabti's van primitief karakter.

Aardewerk, met donkerblauw glazuur, 5 cm hoog.

PLAAT IV *Cat.* 132—133

12 Twee ušabti's ten name van een vrouw Nes-ta-nebt-jšr[u], vertaald: *Zij behoort de meesteres van Jshroe* (de godin Moet).

Zie RANKE *o.c.*, blz. 179, n⁰ 15.

Aardewerk, met blauw glazuur. XXIIste dynastie. (945—745 v. Chr.). 15 cm hoog.

PLAAT IV *Cat.* 121—122

13 Twee ušabti's ten name van den generaal *(jmrʾ mšʿ)* Anch-wah-jib-re-sa-Neit. *Wah-jib-re* is de zoogenaamde *nebtj*-naam van koning Psammetichus I (663—609 v. Chr.); de beteekenis van dezen naam is dus 'Leve Psammetichus'. Uit de volgende woorden blijkt, dat de moeder van deze persoon ʿIsis [is] in Chemmisʾ heette.

Voor den eersten naam zie RANKE *o.c.*, blz. 63, n⁰ 7 en voor den tweeden *o.c.* blz. 4, n⁰ 3.

Aardewerk, met groen glazuur. Afkomstig uit Sakkara. Begin XXVIste dynastie omstreeks 600 v. Chr., 17 cm hoog.

PLAAT IV *Cat.* 128—129

14 Ušabti.

Hout, beschilderd, XIXde dynastie. 19 cm hoog.

PLAAT IV

15 Ušabti van een *vijfde priester* van Amon, naam niet leesbaar.

Aardewerk, met donkerblauw glazuur, 9 cm hoog.

PLAAT IV

16 Ušabti

Albast, 21 cm hoog.

PLAAT V

17 Twee bij elkaar behoorende ušabti's, naam niet leesbaar, één als mummie, de andere echter in de dracht van den levende en met een merkwaardig schort afgebeeld.

Aardewerk, met bruin glazuur, welke kleur wijst op Nieuwe Rijk. 6.5 cm hoog.

PLAAT V *Cat.* 131

18 Ušabti uit Italië afkomstig en in de omstreken van Perugia gevonden. Dateering niet mogelijk.

Aardewerk, eenig glazuur nog zichtbaar, 12.5 cm hoog.

PLAAT V

19 Ušabti, opschrift verdacht.

Kalksteen, 26 cm hoog.

PLAAT V

DIVERSEN

20 OFFERBAKJE voor Koning Djeserenrē, V^{de} dynastie (± 2700 v. Chr.), die in zijn pyramidegraf in Aboesir begraven is.
Aardewerk, zonder glazuur, 4 cm diameter.
PLAAT V

21 DEKSEL van een terracotta lijkvaas (z.g. Canope).
Aardewerk, 8.5 cm hoog.
PLAAT V

22 DEDZUIL, amulet als hanger[1]).
Aardewerk, met groen glazuur, 2 cm hoog.
PLAAT V — *Cat.* 149

23 HANGER, amulet in den vorm van een uræus.
Aardewerk, met groen glazuur, 5 cm hoog.
PLAAT V — *Cat.* 150

24 TAOERIS HANGER. Amulet in den vorm van de als nijlpaard afgebeelde godin Taoeris.
Aardewerk, met groen glazuur, 5 cm hoog.
PLAAT IV — *Cat.* 156

25 HOOFDKUSSEN in bazalt, amulet.
2.5 cm breed.
PLAAT V

26 HANGER voorstellende Horus met de dubbele kroon.
Aardewerk, met groen glazuur, 4 cm hoog.
PLAAT V — *Cat.* 152

27 AMULET, een papyrusstengel met bloem voorstellend. Nieuwe Rijk.
Aardewerk, met groen glazuur, 13 cm hoog.
Eertijds Coll. Captain WARREN.
PLAAT V — *Cat.* 142

28 DEDZUIL amulet (*Ded* is hieroglyphe voor *duurzaam zijn*)[1]).
Aardewerk, met groen glazuur, 11 cm hoog.
PLAAT V — *Cat.* 137

29 PECTORAAL. Reliëf ingelegd met blokjes kornalijn en malachiet, voorstellende man, die neerknielt voor Osiris. op zijn troon gezeten. Op een schildje staat de naam van dien god. Aan de achterzijde bevindt zich in verzonken reliëf een *ded*zuil als Osiris-symbool, aan weerszijden geflankeerd door een Isis-symbool[2]).
Leisteen, 9.5 cm hoog.
Eertijds Coll. GRÉBAUT.
PLAAT VI — *Cat.* 449

[1]) Het *Ded*-teeken komt veelvuldig op alle mogelijke voorwerpen voor (zie o.a. achterzijde van No. 29, PLAAT VI). In lateren tijd meende men, dat het den ruggegraat van Osiris voorstelt; een tekst uit het *Woordenboek* schijnt hierop te wijzen.

[2]) Dit teeken verzekerde volgens de jongere voorstellingen den drager de goddelijke bescherming van het heilige bloed der Godin.

30 SCARABEE MET INGEGRIFTE BEZWEERINGSFORMULE, op de plek van het hart op het mummieweefsel bevestigd. Soortgelijke zoogenaamde hartscarabæen komen sedert het Nieuwe Rijk veel voor (zie E. FLINDERS PETRIE, *Scarabs*, British School of Archaeology in Egypt, 21st year, London 1917, Plate 47 ff.). Het opschrift is gelijk aan het 30ste Hoofdstuk van het Doodenboek en luidt: [*Spreek: 'o mijn hart van mijn moeder (bis), mijn hart van mijn wezen, sta niet op tegen mij, bij de bewaarders der weegschaal. Gij zijt mijn Ka, die in mijn lichaam is,* [*de God*] *Chnoem, die mijn ledematen gezond maakt. Moge gij te voorschijn komen in overeenstemming met het goede. Laat mijn naam niet lijden bij de raadslieden*'. Het opschrift wordt dan onduidelijk, alleen leest men nog: *goed voor ons, goed* [*voor*] *de*
Smalt, 5.5 cm hoog.
PLAAT VI

31 HARTSCARABEE met sterk verkorten tekst: *Hart van mijn moeder (bis), hart van (?) mijn wezen, sta niet op tegen mij ten aanschouwe van Osiris! . . . Chonsoe*
Graniet, 3.5 cm hoog.
PLAAT VI

32 DIVERSE KLEINE SCARABÆEN, die als hanger of in ringen gedragen werden.
Aardewerk en kornalijn.
PLAAT VI

33 BESCHILDERDE LINNEN LAP van een mummie afkomstig. Twee jakhalzen zijn er in zwart op afgebeeld, als symbool voor den balsemgod Anoebis. De in rood geschilderde teekens welke zij in de pooten houden, stellen waarschijnlijk het levensteeken ☥ voor.
42 cm breed, 20 cm hoog.
PLAAT VII

34 TWEE HANGERS, amuletten in den vorm van een *Oedzat*-oog[1]).
Aardewerk, met blauw-groen glazuur, de grootste 4 cm breed.
PLAAT VII

35 POT met opgewerkten rand, van onderen toegespitst.
Aardewerk, Nieuwe Rijk of jonger, 10 cm hoog.
PLAAT VII

36 GOD HAPI, beeld hangende aan de kralen van de mummie.
Aardewerk, met blauw glazuur, XVIII^{de}—XX^{ste} dynastie, 7 cm hoog.
PLAAT V

37 BESCHILDERDE PLANK, gedeelte van een kistje, waarin ušabti's bewaard worden.
Saïtisch of Ptolemæisch, 46 cm hoog.
PLAAT VII

[1]) Het *Oedzat*-oog ( ) lett. 'het gezonde oog' speelt een groote rol in het Egyptische leven. Oorspronkelijk is het het menschelijk oog, dat door rondom ingewreven vet beschermd is. De zwarte lijnen op de afgebeelde amuletten stellen de ingevette deelen voor. Later werd dit invetten als schoonheidsmiddel gebruikt.

BRONZEN

38 STAANDE OSIRIS met geesel en scepter.

Ptolemæisch, 38 cm hoog.

PLAAT VIII *Cat.* 356

39 KAT afkomstig uit Bubastis, symbool der daar vereerde godin Bastet. Dit brons is in 1919 gezien door HOWARD CARTER, die het een bijzonder mooi exemplaar noemde. De oppervlakte is geoxydeerd,zoodat de patine een fraaie groene kleur heeft. In de oogen is nog een spoor van goud-inlegsel te zien. Het beeld is *à cire perdue* gegoten.

Waarschijnlijk XXIVste dynastie. 17.5 cm hoog.

PLAAT VIII *Cat.* 396

40 ZITTENDE ISIS met HORUS op haar schoot.

Saïtisch, 16 cm hoog.

PLAAT VIII *Cat.* 360

41 STAANDE OSIRIS met geesel en scepter.

24 cm hoog.

PLAAT VIII *Cat.* 355

42 IBISKOP.

XIXde—XXIIIste dynastie, 16 cm hoog.
Eertijds verzameling Vicomte DE BARÉ DE COMOGNE.

PLAAT VIII *Cat.* 388

43 ZITTENDE ISIS met HORUS op haar schoot.

22 cm hoog.
Eertijds verzameling Vicomte DE BARÉ DE COMOGNE.

PLAAT VIII *Cat.* 361

44 STAANDE PTAH, god van Memphis en hoofd van het Egyptische pantheon volgens de memphitische theologie.

Saïtisch, 15 cm hoog.
Eertijds verzameling GRÉBAUT.

PLAAT IX *Cat.* 363

45 KNIELENDE KONING. De offerschaal of de *naos*, die hij vermoedelijk voor zich uit hield is verdwenen. Vergelijk MASPÉRO *Egypte* (Ars Una, edit. Hachette) blz. 285. Zie LEGRAIN, *Cat. Hoffman*, planche 37, n⁰ 468. *Vente coll. Hoffman*, planche 3, n⁰ 38.

18 cm hoog.
Eertijds verzameling HOFFMAN.

PLAAT IX *Cat.* 378

46 KNIELENDE SECHMET, godin van Memphis, steeds voorgesteld met tijgerkop. Komt veel in afbeelding of opschriften samen met Ptah voor. (Zie n⁰ 2).

Ptolemæisch, 10 cm hoog.
Eertijds verzameling GRÉBAUT.

PLAAT IX

47 HORUS voorgesteld als sperwer, getooid met de dubbele kroon van Boven en Beneden Egypte. Het geheel vormt het deksel van een kistje, waarschijnlijk voor een kleine vogelmummie.

Saïtisch, 12 cm hoog.
Eertijds verzameling GRÉBAUT.

PLAAT IX

48 DITO, oogen met goud ingelegd.

14 cm hoog.
Eertijds verzameling GRÉBAUT.

PLAAT IX *Cat.* 362

49 PECTORAAL of borststuk voor een sierkleed. Boven een Sechmetkop, getooid met zonneschijf (waarschijnlijk later aangebracht) en uræus als teeken der goddelijke waardigheid. Aan weerszijden een sphinx, waaronder twee rijen ieder van vijf sphinxen. In het midden onderaan een dubbele cartouche; in de bovenste Osiris tusschen twee sphinxen, daaronder Sechmet eveneens met twee sphinxen.

Eertijds verzameling HILTON PRICE.
16 cm breed, 18 cm hoog.

PLAAT X *Cat.* 450

50 LIGGENDE KROKODIL met uræus en met een door twee struisveeren geflankeerde kroon van Boven-Egypte (z.g. Atefkroon), waarboven de zonneschijf. Het geheel vormt het deksel van een tempeltje, waarschijnlijk voor een dierenmummie.

Saïtisch, 22 cm hoog.

PLAAT X *Cat.* 391

PLASTIEK

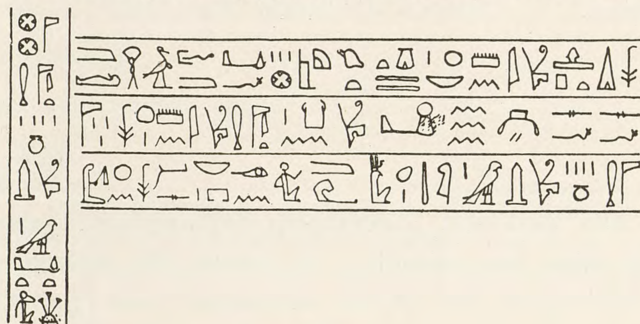
51 Beeld van een met opgetrokken knieën zittenden man (z.g. *Hockerfigur*, *Statue-cube*). Prof. Gunther Roeder zegt van dit beeld in *Vier Statuen*[1]), dat het op zijn vroegst in de XXV^ste dynastie te dateeren valt, waarschijnlijk nog iets later en dat het wel uit Thebe afkomstig is. Zijn beschrijving komt op het volgende neer.

Op een rechthoekigen sokkel (breed 4 cm, diep 4.8 cm, dik 0.6 cm) zit een man in hurkende houding; de pijler in zijn rug rijst direct van den sokkel af op en is van boven recht afgesneden. De voeten zijn scherp aangegeven, maar onderling niet omgrensd; door de intrekking van het kleed kan men den vorm van de benedendijen vermoeden. De heupen komen sterk uit, evenzeer de schouders met de bovenarmen. De bouw van het lichaam komt dus bij deze figuur in sterker realistische wijze te voorschijn dan dit meestal bij dergelijke figuren het geval is.

De handen liggen als hoogreliëf op de oppervlakte van het kleed. De rechter houdt op de linkerknie het levensteeken ☥. In de linkerhand en op de rechterknie houdt de man het hierbij afgebeelde voorwerp, dat een vrucht schijnt te zijn (Fig. 1).

Fig. 1

De kop heeft glad haar, dat de ooren vrij laat en ze naar buiten brengt. Het realisme, dat in het lichaam reeds naar voren komt, treedt in de fijn doorwerkte trekken van het gezicht in sterker mate op. Het is meesterlijk, zooals die trekken hier op dit kleine oppervlak geteekend zijn. Bij den zeer levendigen mond steekt de bovenlip een weinig uit. De neus komt sterk naar voren, is smal en afgestompt. Rond de oogen loopt een rand, die tot voorbij de ooghoeken gaat, zonder de 'verlenging' aan te geven; de wenkbrauwen zijn duidelijk aangegeven. Het gezicht is baardeloos.

Fig. 2

De inscripties zijn betrekkelijk ruw en slechts als silhouet ingegraveerd. Op den rugpijler staat de gewone formule, die den stedelijken god aanroept: *Plaats U achter hem* en verder den naam van den afgebeelde weergeeft: *Godsvader, vierde priester van Amon, genaamd Hor*. Op het kleed drie horizontale lijnen: *Een koninklijk offer moge gegeven worden (door het gebed) aan Amon-Re, Heer van Karnak, (nśw. t. t. 'wij). Eerste van Karnak (jp.t-św.t). Moge hij geven uit te gaan als ziel en voort te duren als mummie, terwijl een gave van water als dagelijksche offer gebracht worde,* [dit alles] *voor den 'Ka' van den Godsvader, den Profeet van Amon-Re, koning der goden, den vierden priester van Amon, Hor, Zalig, Zoon van Montemhat, zoon van de meesteres van het huis Neschonsoe.* (Fig. 2)

Voor de namen Hor, Montemhat, Neschonsoe, zie Ranke *o. c.* blz. 245, n°. 18; blz. 154, n°. 7; blz. 178, n°. 20.

Zwart graniet, 6.5 cm hoog.

Eertijds verzameling Hilton Price.

PLAAT XI *Cat. 276*

[1]) Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales III (1935) (Volume offert à Jean Capart), pg. 387 vv. *Hockerstatue Van Leer Nr. 14* (Tafel I—III).

52 Beeld van een met opgetrokken knieën zittenden man, In 1910 in Karnak in een put gevonden. Uit denzelfden tijd of nog iets jonger dan het vorig beschreven beeld.

Professor Roeder beschrijft dit stuk in de reeds genoemde aflevering als volgt:

Op een sokkel zit een man in hurkende houding. De pijler in zijn rug is in twee verticale gedeelten gesplitst en eindigt bij den schedel in een boog. (Fig. 3)

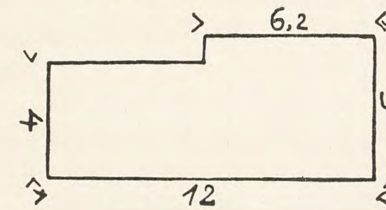

Fig. 3

Het lichaam van den man is door het kleed heen zichtbaar, zooals bij het vorige beeld, maar nog versterkt door de golving der voeten. Verder zijn beenen, romp, armen en handen als in het vorige beeld uitgevoerd. De vrucht wordt hier met de rechterhand op de linkerknie vastgehouden (Fig. 4); de linkerhand ligt vlak uitgestrekt. Het hoofd zit direct aan den romp; het gezicht is krachtig en breed van bouw; de trekken zijn niet scherp aangegeven. Beneden wordt het aan de sterk uitstekende kin door een breeden baard afgesloten, waarvan slechts het begin zichtbaar is. Boven sluit een gladde pruik het af; deze is scherp afgeteekend als een hoofdband en loopt van schouder tot schouder, zoodat de bovenste helft der oorschelpen bedekt zijn. Achter wordt de haarmassa door den rugpijler afgesneden. De mondspleet is aan de hoeken sterk opgetrokken en wordt door dikke en sterk vooruitstekende lippen gesloten. De neus heeft een breeden wortel en steekt slechts weinig uit. Bij de oogen zijn de randen verhoogd; pupillen en omranding zijn niet aangegeven. De wenkbrauwen zijn aangegeven maar zonder de gewone verlenging.

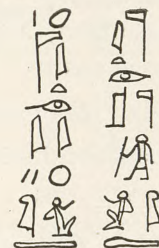

Fig. 4

De verschillende afbeeldingen en letterteekens zijn als silhouetten in de gepolijste oppervlakte aangebracht. Het groote beeld op de voorzijde (Fig. 5) stelt den biddenden 'Osiris Ser[2]) Zalig' voor, als voortschrijdende kaalhoofdige man gekleed in een lang schort tot de enkels, die de beide handen met de handvlakte naar voren ophoudt. Hij staat voor de drie goden van Thebe. Amon-Re is voortschrijdend in nauwsluitend gewaad afgebeeld. De god heeft een korten baard, draagt de Amon kroon met de twee veeren, daarachter een stang van kroon tot rechterschouder. In de linkerhand houdt hij het teeken 𓌀, in de rechter het levensteeken ☥. Naast Amon-Re staat de godin Moet eveneens in beweging; de linkerhand heeft zij opgeheven, in de rechterhand het ☥ teeken. Zij draagt den gierenkop en dubbele kroon. Naast haar staat als derde god Chonsoe als mummie afgebeeld met haarloozen kop, waarop de maan rust. Een korte baard, die niet op de borst valt; bij den halskraag is vóór een band, achter in den hals een zoogenaamde *menāt* te herkennen. Beide handen houden een scepter, waarin de drie teekens 𓌀, ☥ 𓊽 vereenigd zijn.

Fig. 5

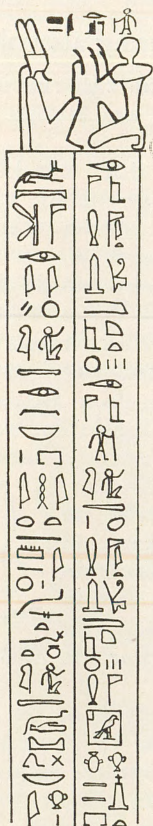
Het opschrift aan de voorzijde is in vier horizontale lijnen geplaatst; enkele teekens komen in verkeerde volgorde en richting voor. (Fig. 6) Men denke zich

Fig. 6

Fig. 7

[1]) Hockerstatue Van Leer, N° 37 (Tafel IV—VI), *o.c.* pg. 389—395. [2]) Door Prof. Roeder als Wer gelezen

voor dezen tekst den naam 'Osiris Ser', die reeds boven in het beeld en verder op den rugpijler en naast de handen staat.

Fig. 8

De tekst luidt:

[*Hij zegt*: *Uw gezicht tot mij, o Amon, levende Ziel, voortreffelijke beschermer van*]

[*de voorbijgeganen* (= dooden)! *Moge gij mijn beeld laten voortbestaan onder*]

[*Uwe gunstelingen*... [tekst onzeker] *op de aarde. Uw* [*levens*]*adem*]

[*zij in mijn keel, Uw licht verjonge mijn lichaam*].

Op den linkerschouder staat de naam van den afgebeelde *Godsvader Osiris Ser, Zalig*, op den rechter: *Zoon van den Godsvader Jrj-Jrj. Zalig*. (Fig. 7)

Boven op den rugpijler ziet men Osiris Ser in aanbidding voor Amon, voorgesteld als hurkende mummie. Daaronder twee verticale kolommen, waarin men leest:

[(rechter kolom) *Osiris, Godsvader en profeet van Amon in Jp.t-śwt, Osiris Ser, Zalig, zoon van den Godsvader en profeet van Amon in Jp.t-śwt en profeet van Hathor, die in Dendera woont*;]

[(linkerkolom) *den opzichter der geheimen van de godswoorden Jri-Jri, Zalig, zoon van de meesteres van het huis, danseres* (of *muzikante*) *van Amon-Re, Nestefnoet Zalig. Slecht is al wie aan mij voorbij gaat*].

Voor de namen Ser, Irj-Irj, Nestefnoet, zie RANKE *o. c.* blz. 316, n^{0}. 25; 41, n^{0}. 9; 179, n^{0}. 23.

Zwart graniet, 26 cm hoog, 10 cm breed.

PLAAT XII *Cat.* 287

53 KONINGSKOP met hoofddoek en uræus.

Leisteen Ptolemæisch, 12 cm hoog.

PLAAT XIII *Cat.* 290

54 KONINGSKOP, beeldhouwersmodel.

Kalksteen Ptolemæisch, 17 cm hoog.

PLAAT XIII *Cat.* 320

55 MANSKOP

Quartziet, XIX^{de} dynastie, 15.5 cm hoog.

PLAAT XIII *Cat.* 282

56 FRAGMENT VAN EEN GEZICHT.

Leisteen Ptolemæisch, 5 cm hoog.

PLAAT XIII *Cat.* 296

57 KOP (neus gerestaureerd).

Zwartgraniet, Saïtisch, 23 cm hoog.

PLAAT XIV *Cat.* 283

REGISTERS

A CONCORDANTIE MET DEN CATALOGUS VAN DE TENTOONSTELLING VAN ANTIEKE VOORWERPEN UIT EGYPTE EN VOOR-AZIE (1931)

De cijfers links zijn die van den catalogus, de cijfers rechts die van deze uitgave.

121—122=11	152=26	282=55	361=43
124 = 9	156=24	213=57	362=48
126—127=10	169= 2	287=52	363=49
128—129=12	219= 1	290=53	378=50
131 =17	238= 5	296=56	388=42
132—133=13	241= 3	317= 4	391=38
137 =28	244= 6	320=51	396=39
142 =27	247= 7	355=41	449=29
149 =22	248= 8	356=38	459=49
150 =23	276=51	360=40	

B CONCORDANTIE VAN HERKOMST

Abusir . . . . N^{0} 20
Bubastis . . . . „ 39
Delta . . . . „ 6
Dendera . . . . „ 7
Karnak . . . . „ 40
Perugia (Italië) . . . . „ 18
Sakkara . . . . „ 12
Thebe (?) . . . . „ 51
Tuna . . . . „ 9

Verzameling
Vicomte DE BARÉ DE COMOGNE . . . . N^{0} 42, 40
GRÉBAUT . . . N^{0} 29, 44, 46, 47, 48
GRENFELL . . . . N^{0} 1
HILTON PRICE . . . . . N^{0} 49, 51
HOFFMANN . . . . N^{0} 45
KALEBDJIAN frères PARIJS . . „ 8
READY . . . . „ 5
LEONCE ROSENBERG . . . . . „ 7
Capt. WARREN . . . . „ 17

C CONCORDANTIE VAN TIJD

Oude Rijk
V^{de} dynastie, Djeserenrē . . N^{0} 20
Midden Rijk
XI^{de} dynastie . . . . „ 1
Nieuwe Rijk . . N^{0} 4, 10, 17, 35 (?)
XIX^{de} dynastie
Amarna-stijl . . . . N^{0} 5
XXII^{ste} dynastie . . . . „ 13
XXIV^{ste} dynastie . . . . . . N^{0} 39
XXV^{ste} dynastie 51, 52
XXVI^{ste} dynastie . . . . N^{0} 12
Saïtisch . . . . . . N^{0} 40, 44, 57
Saïtisch of Ptolemæisch . . N^{0} 37
Ptolemæus II . . . . N^{0} 7, 8
Ptolemæisch N^{0} 5 (?), 38, 46, 47, 50, 51, 53, 56

D CONCORDANTIE VAN MATERIAAL

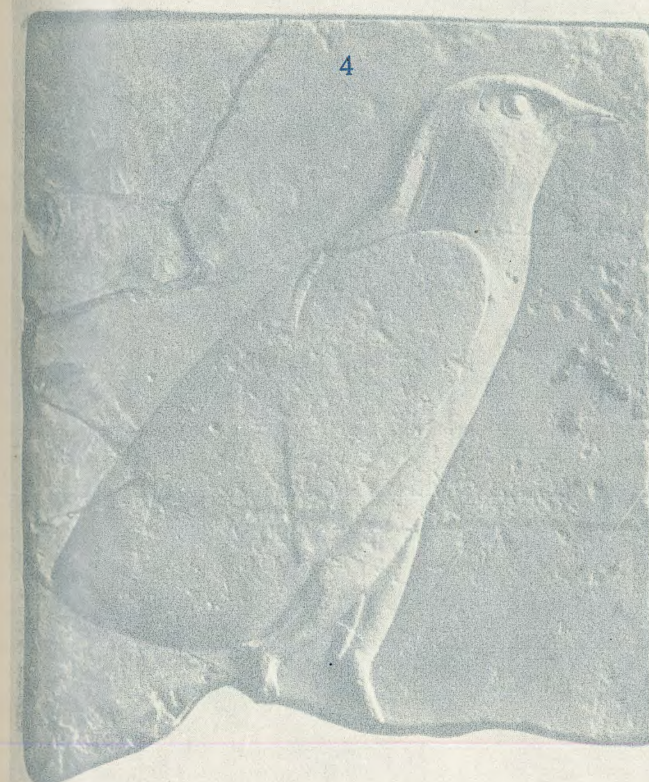
E CONCORDANTIE VAN NAMEN

F CONCORDANTIE VAN EGYPTISCHE TERMEN EN TITELS

G CONCORDANTIE DER FAUNA

2

3

4

5

D CONCORDANTIE VAN MATERIAAL

E CONCORDANTIE VAN NAMEN

F CONCORDANTIE VAN EGYPTISCHE TERMEN EN TITELS

G CONCORDANTIE DER FAUNA

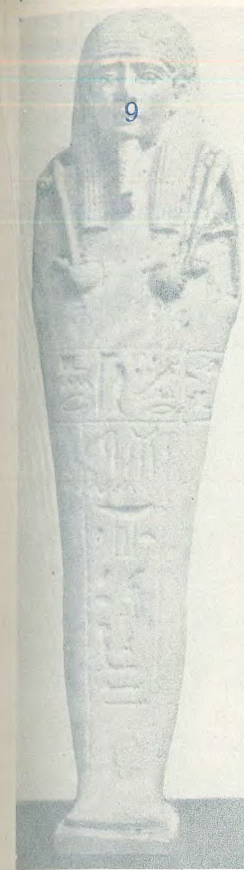

8

7

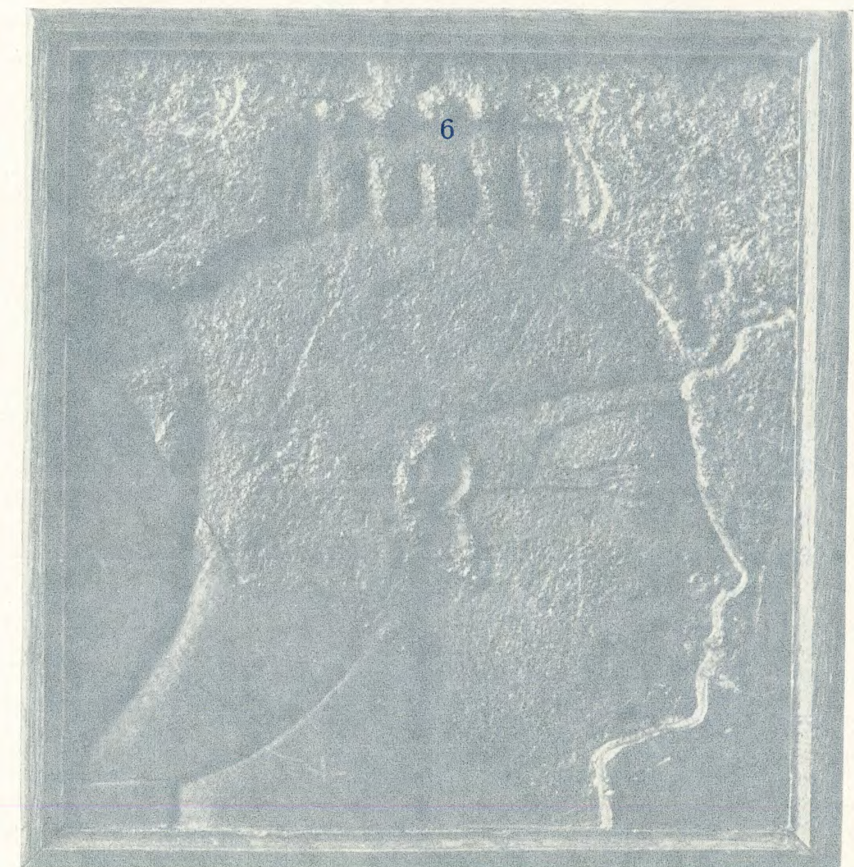

9

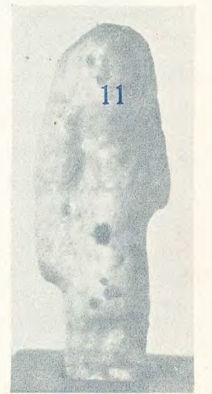

10

12

13

14

6

11

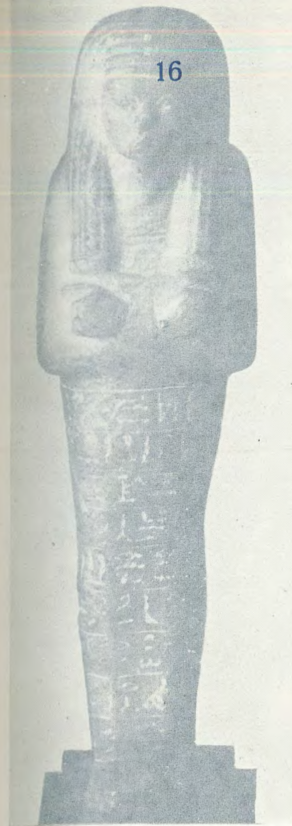

15

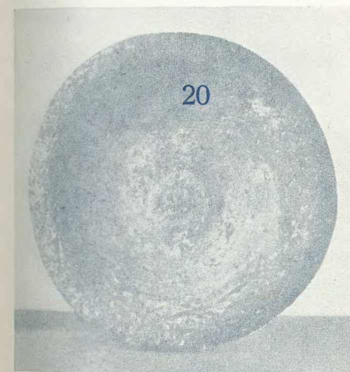

16

17

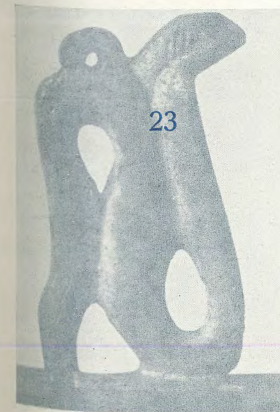

18

19

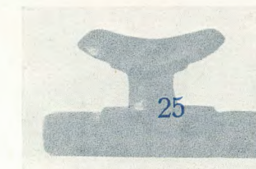

20

21

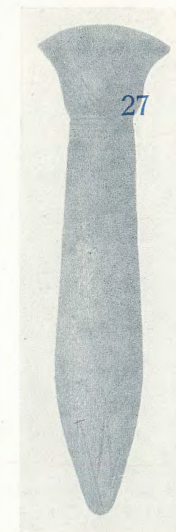

22

23

24

25

26

27

28

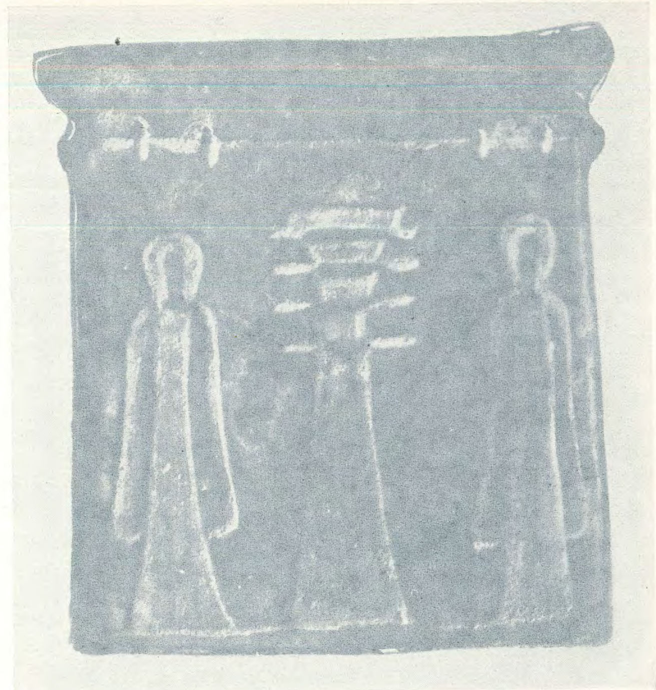

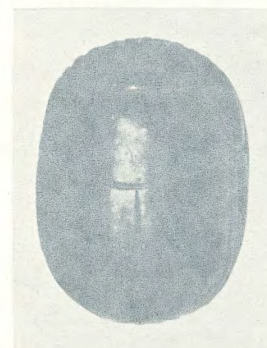

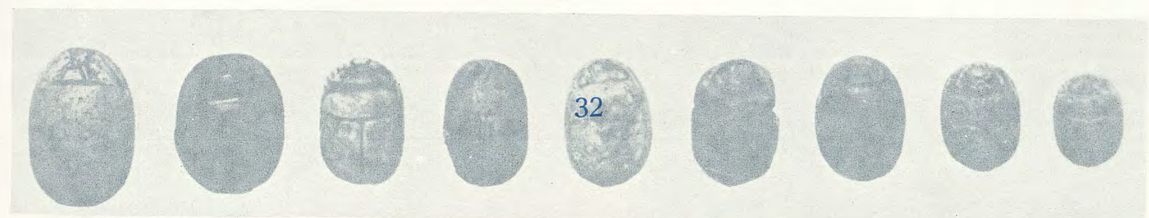

29

30

31

32

29

30

31

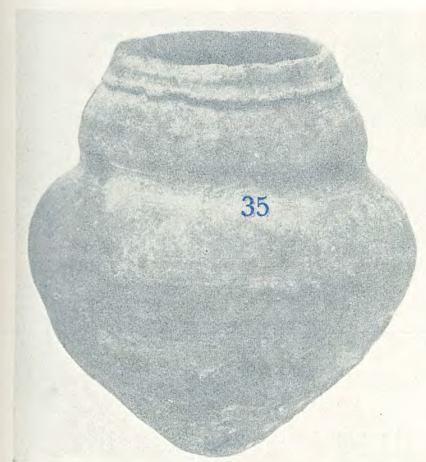
32

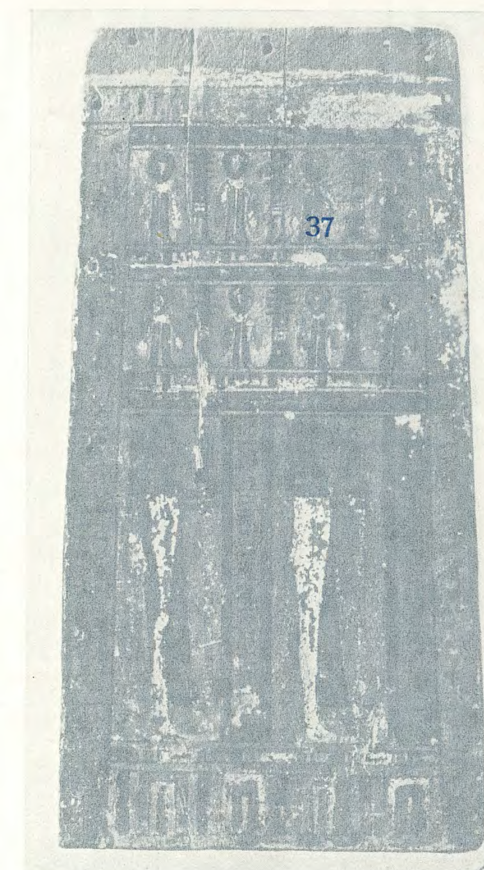

33

34

35

36

37

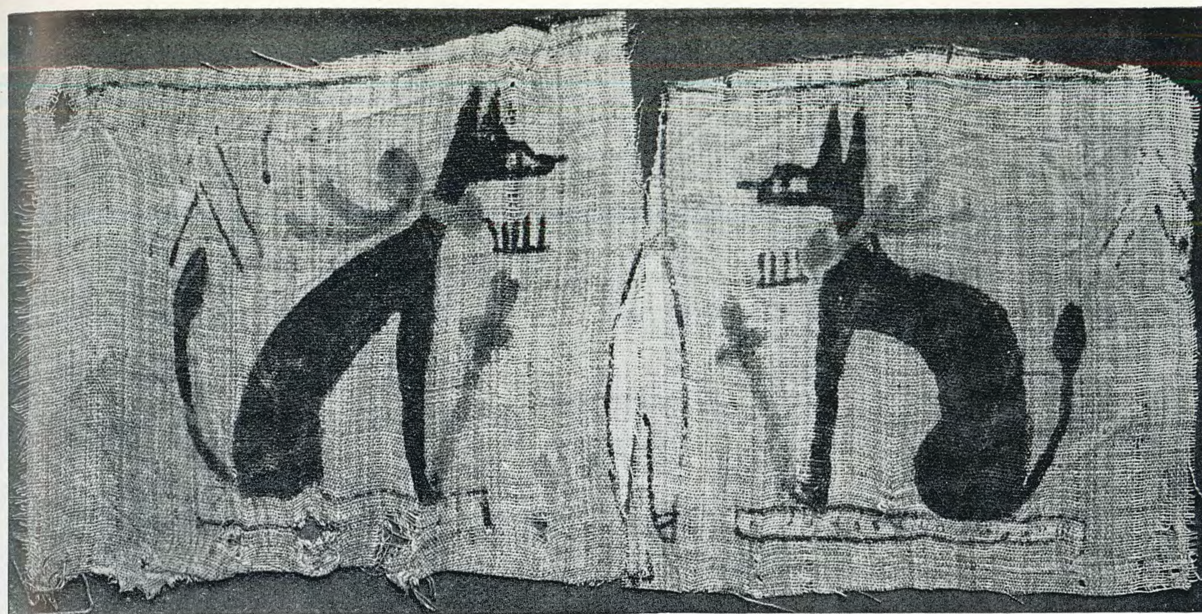
33

34

37

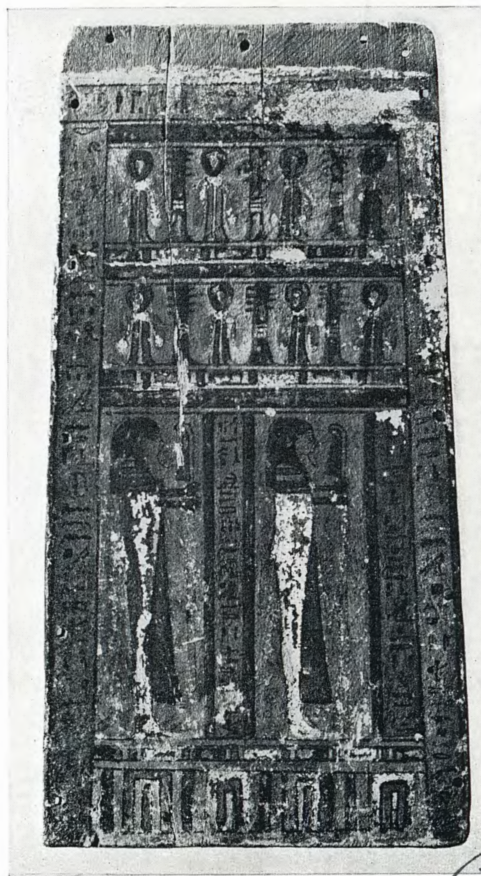
36

35

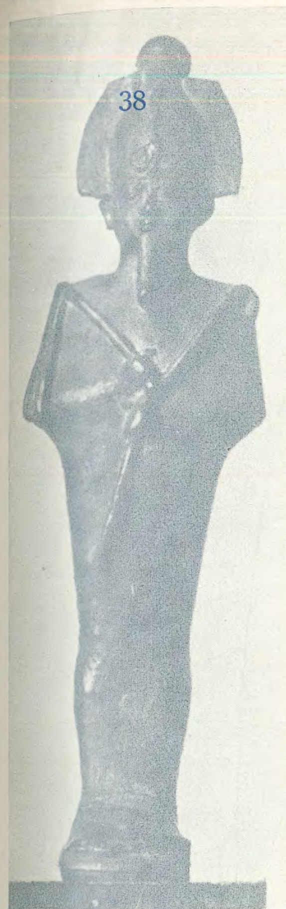

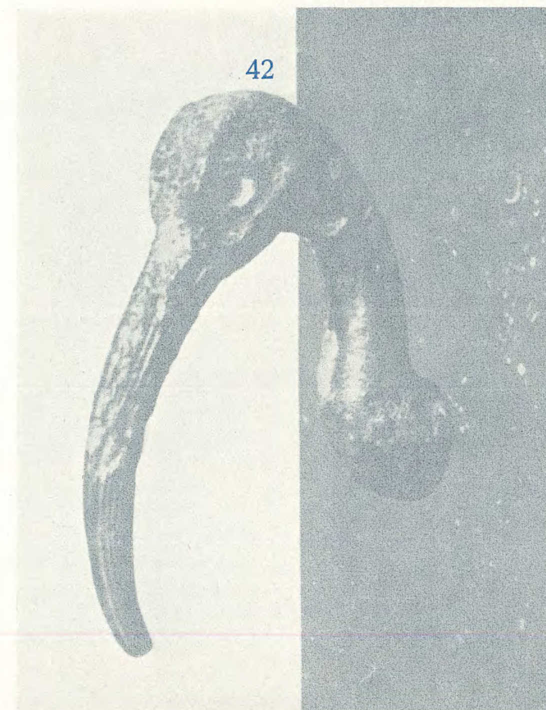

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

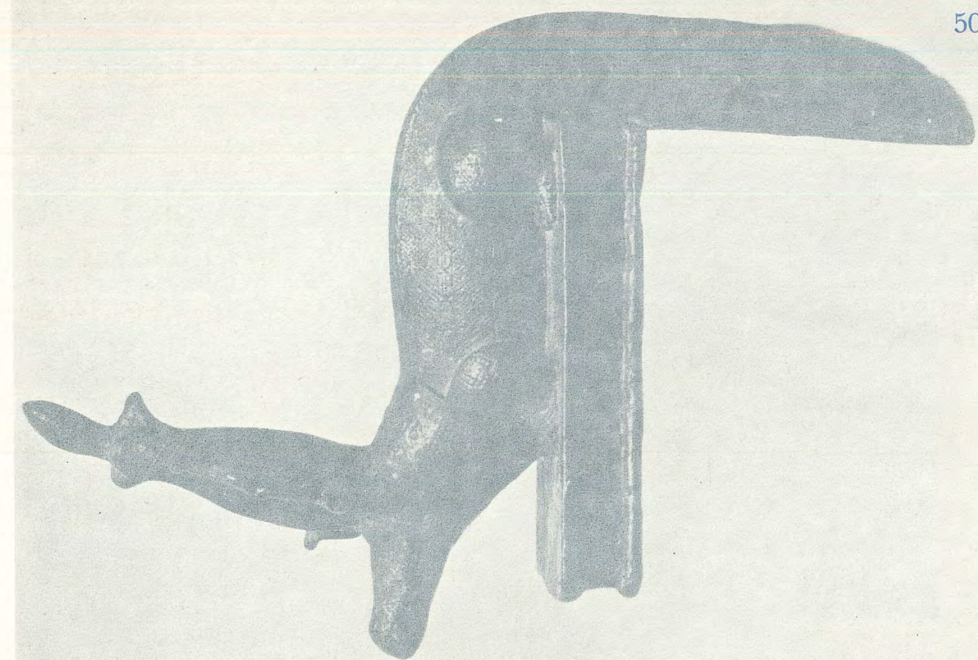

48

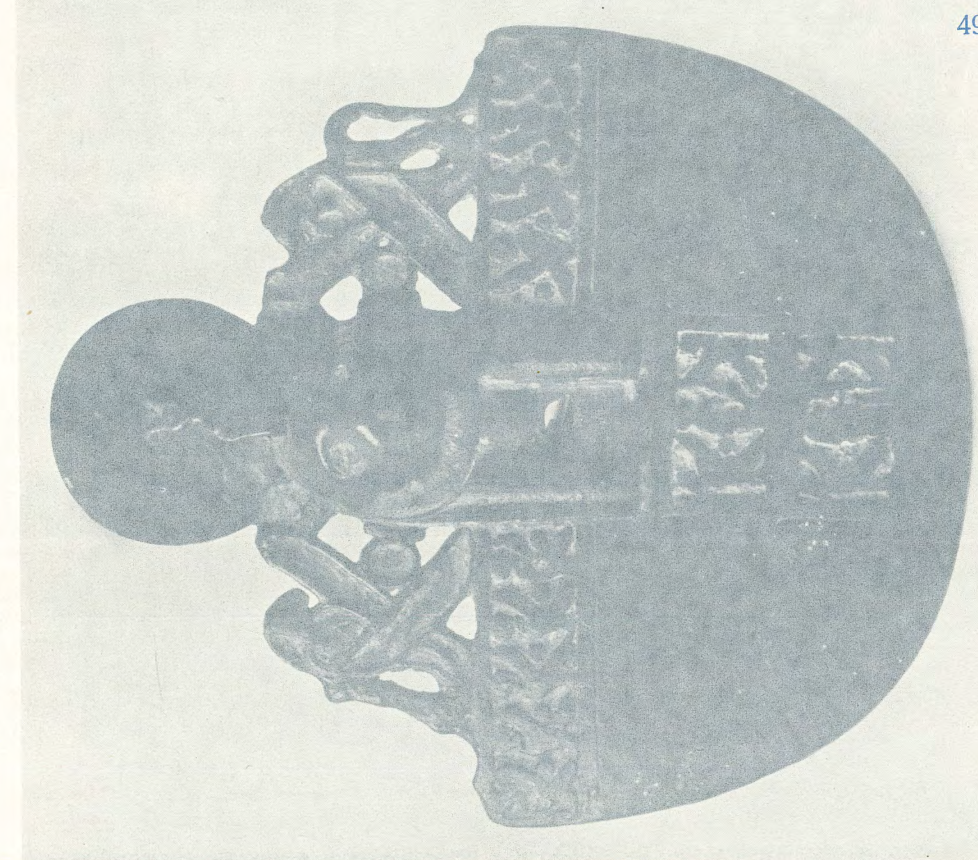

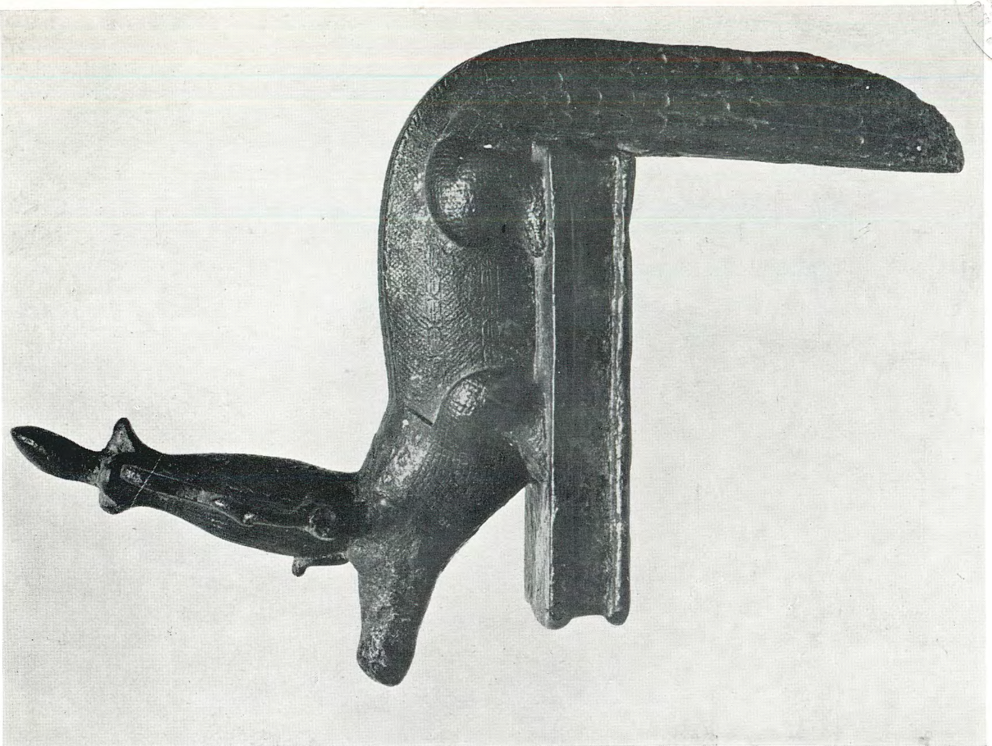

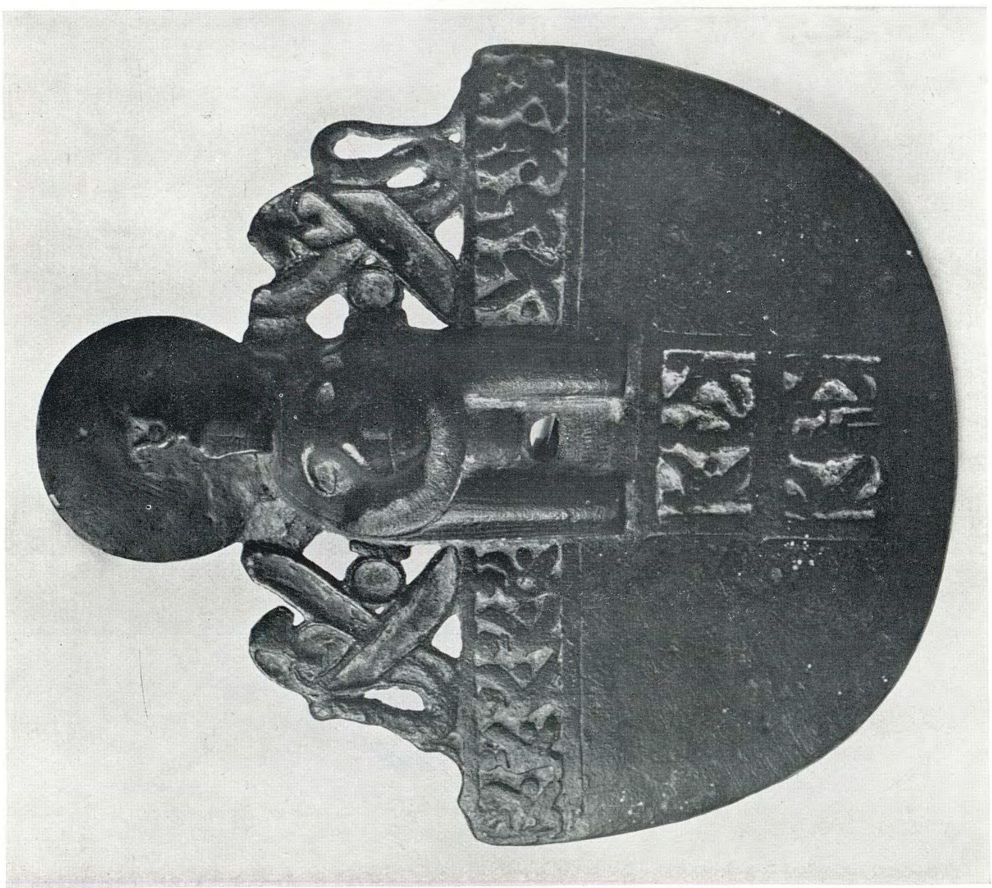
50

49

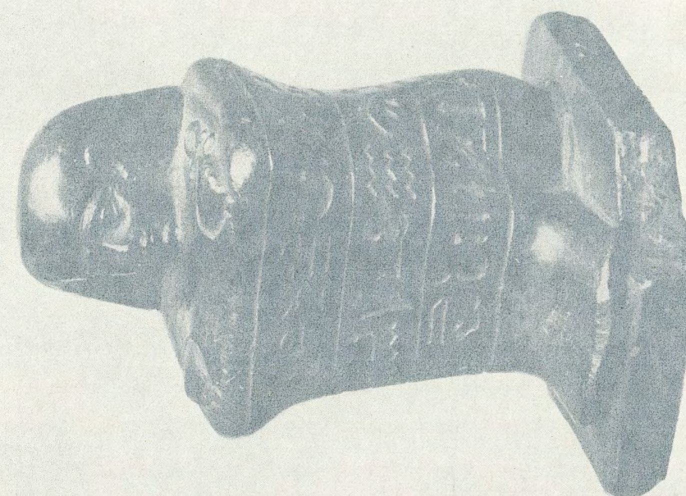

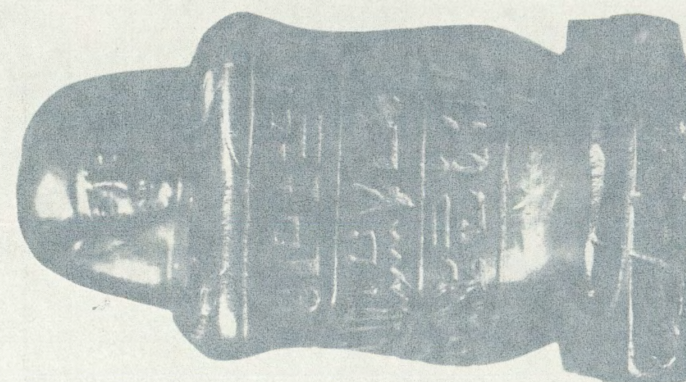

51

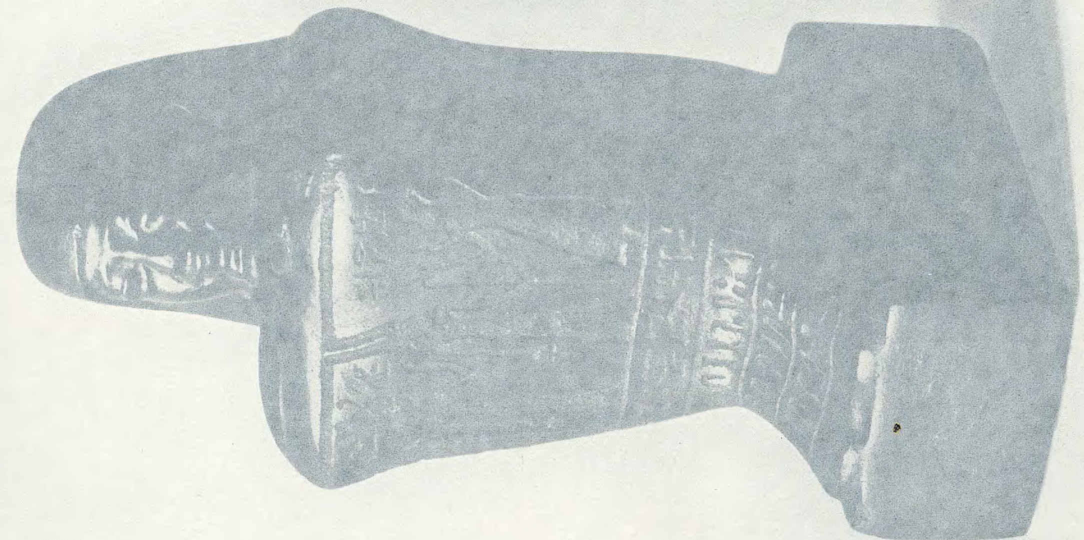

52

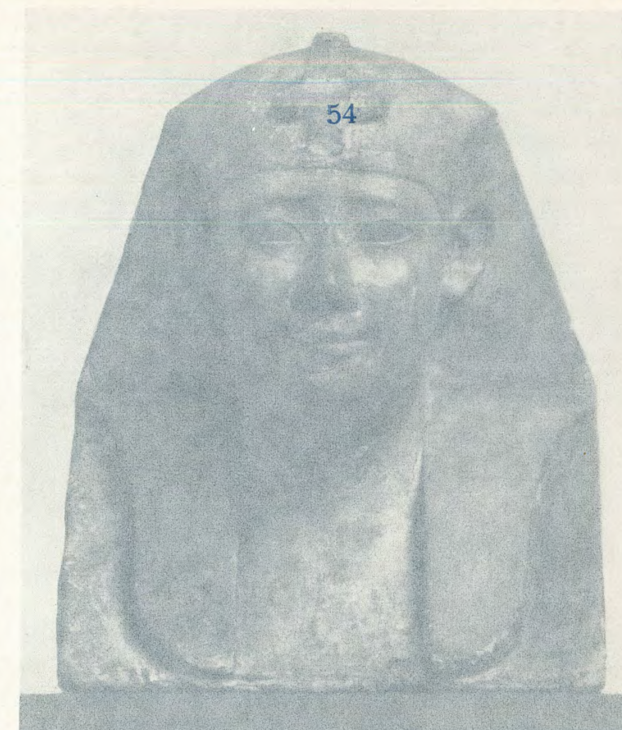

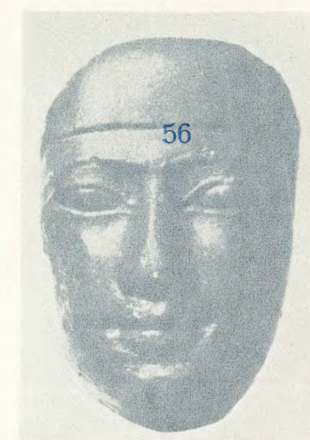

53

54

55

56

57

57

